

הלכות שבת פרק כח

פרק כח

מדידת התחום

בית דירה תוך שבעים אמה ושיריים

המצטרפים

א.

כל בית דירה שהוא יוצא מן המדינה. אם היה בינו ובין המדינה שבעים אמה ושני שלישי אמה, שהוא צלע בית סאתים המרובעת, או פחות מזה - הרי זה מצטרף למדינה ונחשב ממנה, וכשמודדין לה אלפים אמה לכל רוח מודדין חוץ מבית דירה זה:

ב.

היה בית זה קרוב למדינה בשבעים אמה, ובית שני קרוב לבית ראשון בשבעים אמה, ובית שלישי קרוב לשני בשבעים, וכן עד מהלך כמה ימים - הרי הכל כמדינה אחת, וכשמודדין מודדין חוץ לבית האחרון.

תנאי הבית דירה

והוא שיהיה בית דירה זה ארבע אמות על ארבע אמות או יתר:

ג.

וכן,

- בית הכנסת שיש בו דירה לחזנים,
 - ובית עבודה זרה שיש בו דירה לכומרין,
 - והאוצרות שיש בהן בית דירה,
 - והגשר והקבר שיש בהן דירה,
 - ושלש מחיצות שאין עליהן תקרה ויש בהן ארבע אמות על ארבע אמות,
 - והבורגנין,
 - והבית הבנוי בים,
 - ושתי מחיצות שיש עליהן תקרה,
 - והמערה שיש בנין על פיה ויש בה בית דירה,
- כל אלו מצטרפין עמה אם היו בתוך שבעים אמה ושיריים. ומאותו הבית היוצא רואין כאילו חוט מתוח על פני כל המדינה, ומודדין חוץ לאותו החוט אלפים אמה:

האינם מצטרפים

ד.

ואלו שאין מצטרפין עמה,

- שתי מחיצות שאין עליהן תקרה אף על פי שדרין ביניהן,
 - והגשר, והקבר, ובית הכנסת, ובית עבודה זרה, והאוצרות, שאין בהן בית דירה,
 - והבור, והשיח, והמערה, והשובך, ובית שבספינה,
- כל אלו וכיוצא בהם אין מצטרפין עמה:

ה.

היו שתי עירות זו סמוכה לזו. אם יש ביניהן מאה וארבעים ואחת ושליש, כדי שיהיה שבעים אמה ושיריים לזו ושבעים אמה ושיריים לזו - חושבין שתיהן כעיר אחת, ונמצאת כל עיר מהן מהלכת את כל העיר השניה וחוצה לה אלפים אמה.

3 כפרים משולשין

היו שלשה כפרים משולשין. אם יש בין האמצעי ובין כל אחד מן החיצונים אלפים אמה או פחות מכאן, ובין השנים החיצונים מאתים שלש ושמונים פחות שליש, כדי שיהיה בין כל אחד מהן ובין האמצעי כשתראה אותו כאילו הוא ביניהן מאה אחת וארבעים ושליש - הרי שלשתן כמדינה אחת, ומודדין להן אלפים אמה לכל רוח מחוץ לשלשתן.

הוקף וישב לא באותו זמן

עיר שהוקפה ולבסוף ישבה - מודדין לה משיבתה.

ישבה ולבסוף הוקפה - מודדין לה מחומתה:

ריבוע עיר

1.

עיר מרובעת

עיר שהיתה ארוכה או מרובעת, הואיל ויש לה ארבע זוויות שוות - מניחין אותה כמות שהיא, ומודדין לה אלפים אמה לכל רוח מארבע רוחותיה.

היתה עגולה - עושין לה זויות, ורואין אותה כאילו היא בתוך מרובע, ומודדין חוץ מצלעות אותו מרובע אלפים אמה לכל רוח, שנמצא משתכר הזויות:

ז.

עיר משולשת ועוד צורות

וכן, אם היתה משולשת או שיש לה צלעות רבות - מרבעין אותה, ואחר כך מודדין חוץ למרובע אלפים אמה לכל רוח.

הריבוע כריבוע העולם

וכשהוא מרבעה - מרבעה כריבוע העולם, כדי שתהא כל רוח ממנה משוכה כנגד רוח מרוחות העולם ומכוונת כנגדה:

ח.

רחבה מצד אחד וקצרה מצד שני

היתה רחבה מצד אחד וקצרה מצד אחד - רואין אותה כאילו היא כולה רחבה.

כגם או קשת

היתה עשויה כמין גם או שהיתה עשויה כקשת.

אם יש בין שני ראשיה פחות מארבעת אלפים אמה - מודדין לה מן היתר, ורואין את כל הרוחב שבין היתר והקשת כאילו הוא מלא בתים. ואם היה בין שני ראשיה ארבעת אלפים - אין מודדין לה אלא מן הקשת:

ט.

על שפת הנחל

עיר שיושבת על שפת הנחל.

אם יש לפניה רקת רוחב ארבע אמות על שפת הנחל, כדי שיעמדו עליה וישתמשו בנחל - נמצא הנחל בכלל העיר, ומודדין לה אלפים אמה משפת הנחל השניה, וייעשה הנחל כולו בכלל המדינה מפני הרקת הבנויה מצידו.

ואם אין שם רקת - אין מודדין להן אלא מפתח בתיהן, ונמצא הנחל נמדד מן אלפים שלהן:

י.

כשאין עיר

יושבי צריפין - אין מודדין להן אלא מפתח בתיהן.

ואם יש שם שלש חצירות של שני שני בתים - הוקבעו כולם, ומרבעים אותה ונותנין להם אלפים אמה לכל רוח כשאר העיירות:

חבל המדידה

יא.

אין מודדין אלא בחבל של חמישים אמה, לא פחות ולא יתר, ובחבל של פשתן, כדי שלא יימשך יתר.

גיא

הגיע לגיא. אם היה רחבו חמישים אמה, שיכול להבליעו בחבל המידה - מבליעו, והוא שיהיה בעמקו פחות מארבעת אלפים:

יב.

במה דברים אמורים, שהיה חוט המשקולת יורד כנגדו, שאי אפשר להשתמש בו, אבל אם אין חוט המשקולת יורד כנגדו - אינו מבליעו אלא אם כן היה עמקו אלפים או פחות מכאן:

יג.

היה גיא מעוקם - מקדד ועולה, מקדד ויורד. היה גיא רחב מחמישים, שאינו יכול להבליעו - הולך למקום שהוא יכול להבליעו ומבליעו, וצופה כנגד מידתו וחוזר:

כותל

יד.

הגיע לכותל, אין אומרינן יקוב את הכותל, אלא אומד רחבו והולך לו. ואם אפשר להשתמש בו - מודדו מדידה יפה.

ואם היה חוט המשקולת יורד כנגדו - מודד רחבו מדידה יפה:

הר

טו.

הגיע להר. אם היה הר המתלקט ממנו גובה עשרה טפחים באורך חמש אמות - מבליעו וחוזר למידתו.

ואם היה גבוה הרבה עד שיתלקט ממנו עשרה טפחים מתוך משך ארבע אמות - אומדו והולך לו.

אם אינו יכול להבליעו, כגון שהיה רחבו יתר מחמישים - מקדדו מעט מעט, וזה הוא שאמרו מקדדין בהרים:

טז.

כיצד מקדדין בהרים או בגיאיות שאינו יכול להבליען?

אוחזין שנים חבל של ארבע אמות, העליון אוחז קצתו כנגד מרגלותיו, והתחתון אוחז בקצה השני כנגד ליבו, וחוזר העליון לעמוד במקום התחתון, והתחתון יורד ומרחיק ממנו מידת החבל, וכן מתגלגלין והולכין עד שמודדין את כולו.

וכשילך המודד להבליע ההר או הגיא - לא יצא חוץ לתחום, שלא יראו אותו העוברים ויאמרו, מידת תחומין באה לכאן:

יז.

אין סומכין אלא על מדידת אדם מומחה שהוא יודע מידת הקרקע.
היה לנו תחומי שבת מוחזקין, ובא מומחה ומדד, ריבה בתחום מהן ומיעט
בתחום - שומעין לו בתחום שריבה.
וכן, אם באו שנים מומחין ומדדו התחום, אחד ריבה ואחד מיעט, שומעין
למרבה, ובלבד שלא ירבה יתר ממידת אלכסונה של עיר:

יח.

כיצד? בעת שריבה זה, נאמר, שמא הראשון מקרן אלכסון של עיר מדד
האלפים, ולפיכך מיעט מידתו, ונמצא צלע התחום בינו ובין המדינה פחות
מאלפים, וזה האחרון מדד אלפים מצלע המדינה. ואין מחזיקין על הראשון
שטעה ביתר על זה.

לפיכך אם ריבה זה האחרון יתר על הראשון אפילו בחמש מאות ושמונים
בקירוב - שומעין לו, ביתר על זה, אין שומעין לו:

יט.

אפילו עבד, אפילו שפחה, נאמנין לומר עד כאן תחום השבת.
ונאמן הגדול לומר, זכור אני שעד כאן היינו באים בשבת כשהייתי קטן,
וסומכין על עדותו בדבר זה, שלא אמרו חכמים בדבר להחמיר אלא להקל,
מפני ששיעור אלפים מדבריהם: